

Larmende sang og musikk

Dag Risdal - "Hyrdekallet i kristen sang og musikk"

La meg slippe dine larmende sanger! Jeg vil ikke høre på ditt harpespill. ([Amos 5,23](#))

Utviklingen av moderne rytmisk musikk

"Når rytmene i et folk forandrer seg, da skal en være på vakt, for da har det skjedd en forandring i folkedypet" (Platon).

Vi har tidligere betraktet utviklingen fra den gregorianske sang frem mot barokken og den europeiske musikk.

Her vil vi følge utviklingen videre mot den moderne rytmiske musikk. (Rent språklig bør vi fortrinnsvis benytte uttrykket "moderne rytmisk musikk" og la det omfatte både jazz, gospel, pop, rock, osv.)

For å få det rette perspektiv på dette emnet bør vi vende litt tilbake til den tidlige musikkhistorie.

På Luthers tid og helt opp i forrige århundre var det vanlig at en "verdslig" sang med få forandringer i teksten ble anvendt i kirken.

Ennu mere vanlig ble det at "verdslige" melodier ble innført i kirken, men med en helt ny åndelig tekst. (Melodien til Luthers salme "Vår Gud han er så fast en borg" kan være et eksempel på dette, selv om det er delte meninger om dette blant forskerne.)

Ut fra denne fremgangsmåte kunne vi jo lett komme til å trekke den slutning at vi også kan benytte moderne rytmisk musikk - med kristne tekster - i kirke og bedehus. Men så enkelt er det likevel ikke om vi har litt bakgrunn fra musikkhistorien.

Den europeiske musikkhistorie har sine røtter tilbake til den gregorianske sang. Det har vi vært inne på tidligere. Dette innebar at den gregorianske sang gjennomsyret hele musikk-kulturen i Middelalderen, enten den var kirkelig eller verdslig.

For da den "verdslige" sang og musikk begynte å gjøre seg gjeldende mot slutten av Middelalderen, var den helt og holdent sprunget ut av den kirkelige musikk-situasjon, det vil si den gregorianske sang. Også verdslige komponister helt opp i det 17. århundre var i virkeligheten sterkt påvirket av denne sang-stil, ved at de brukte den som "byggemateriale" for sine verker. Derved ble det - med hensyn til stilart - ikke noen større forskjell på kristne og verdslige sanger. (Bachs "verdslige" kantater er i grunnen svært like de kirkelige, så det er ikke lett å høre forskjell.)

Det som er en hovedsak å merke seg, det er at den vesteuropeiske musikk har utviklet seg fra den gregorianske sang - inntil komponistene begynte å la seg påvirke av musikk fra fremmede kontinenter. Derved skjedde det et åndelig stilbrudd ved at den europeiske musikk ble påvirket av ikke-kristne kulturer. Dermed fikk musikken nærmest en ny åndelig struktur.

Nå vil kanskje noen protestere om man påstod at den vest-europeiske musikk skulle være mere kristelig enn andre musikk-kulturer fordi den har sin bakgrunn i den gregorianske sang. Til det er det bare å si at den gregorianske sang nærmest var "skreddersydd" til kirkens bruk, slik det er blitt uttrykt. Og når vi da betenker at den gregorianske sang ga sterke impulser til den senere europeiske musikk, er det virkelig mulig å si at vår musikktradisjon har sterke åndelige røtter i kristendommen.

Eksempelvis kan nevnes at det rytmiske element spilte en tilbakeholden rolle i den gregorianske sang, sammenlignet med f.eks. afrikansk musikk, hvor det rytmiske element var det bærende.

Den gregorianske sang skulle være *tjener for Ordet*. Av den grunn var man på vakt overfor en rytme som kom til at stå bibeltekstens innhold imot. Musikken skulle være tjener for Ordet fullt og helt.

Et annet typisk trekk ved den tidlige musikk var den nøye balanse mellom spenning og avspenning. Om dette er det blitt sagt: "Sinnet skal bringes ned fra de salige høyder, så det er i større ro etter

musikkens avslutning enn før begynnelsen."

Den afrikanske musikk (særlig den religiøse) har derimot ofte en tiltagende spenning, som sammen med den sterke rytmiske utfoldelse kan sette tilhøreren i en form for ekstase. På den måten er det faktisk en sammenheng mellom denne musikk-stil og den hedenske fruktbarhetskult.

Den moderne rytmiske musikk har altså ikke sine røtter i den vest-europeiske musikktradisjon. Den er innført fra Amerika, som igjen har mottatt dens viktigste bestanddeler fra Vest-Afrika.

Den eksplosive utvikling av denne musikkart begynte omkring 1955 med rock and roll'en (Ordene "rock" and "roll" i den tradisjonelle blues-stil hentyder til kjønnsakten.)

Rock and roll kan beskrives som en rytmisk intensiv blues. Den er i virkeligheten en del av den afrikanske musikk-kultur, som i flere hundre år har "overvintret" i Amerika uten at den har mistet noe av sitt særpreg - det ekstatiske (dvs. svermerisk henrykkelse).

Bluesen er blitt kalt "de amerikanske negres oppfinnelse", men man bør heller kalle den for de amerikanske negres arv - en kulturell arv - som har sine røtter i den hedenske fruktbarhetskult i Afrika. Det viser seg også ved at de opprinnelige tekster nesten alltid behandler erotiske emner.

Rock and roll-musikken fikk en veldig utbredelse fra 1955. Dette skyldes i stor grad Elvis Presley. Han benyttet seg av "sex-appeal". Dette gjorde ham nærmest til en "avgud" innen pop-musikken.

I begynnelsen av 1960-årene slo beatmusikken gjennom. Den første gruppe var The Beatles, men snart fulgte en rekke andre grupper med. The Beatles og The Rolling Stones var de viktigste grupper, som la stilen an for de øvrige grupper. Begge grupper har åpent uttalt at de skylder bluesen og rock and roll'en deres eksistens.

Et annet uhyggelig fenomen ved beatmusikkens historie - i tillegg til det rytmiske - det er at denne musikk-stil rent idémessig betraktet seg som et opprør mot det etablerte samfunn. Til dette formål har beatmusikken vært velegnet.

Det ville være vanskelig å tenke seg ungdomsopprøret uten beaten. Noen beatgrupper har gått ennu lengre. Lederen av "The Fugs", Ed Sanders, har ofte uttrykt at man kan ikke skape politisk revolusjon uten samtidig å rive ned seksuelle barrierer. Det er vår holdning til sex som bestemmer vår politiske retning, sier han.

Det vi kaller jazz'en kan betegnes som en sammensmeltning av to kulturer, den primitive som negrene kom til Amerika med og den vesterlandske siviliserte eller "avkristnede" kultur. Dermed har vi i virkeligheten fått en musikkform som er preget av hedensk tradisjon og vestens forfall.

Ut fra denne korte skisse av henholdsvis den europeiske musikkens historiske bakgrunn og opprinnelsen til den moderne rytmiske musikk, burde det fremgå med all klarhet at vi ikke er i samsvar med historisk tradisjon når vi innfører pop-musikken i kirke eller bedehus. Tvertimot må vi spørre i fullt alvor om ikke den moderne rytmiske musikk med hele sin bakgrunn vil virke helt imot det som er målet i en kristen forsamling, nemlig å forkynne og herliggjøre Jesus Kristus og ham korsfestet ([1Kor. 2,2](#)). Den negative protestånd som ligger til grunn for denne musikk er også nedbrytende for troen på Kristus.

Mange steder i Amerika har den moderne rytmiske musikk nærmest tatt helt makten over kirkesamfunnene. Her møter man grupper som benytter kristelige tekster i ekte rock and roll-stil. Og slik er vel tendensen også her i våre nordiske land.

Den finske sangeren Odin Sikstrøm uttrykte for meg i en muntlig samtale sommeren 1978: "Mange av musikkimpulsene fra Amerika (modernisme, rytme, synkopering, instrumentering, osv.) har helt ødelagt sansen for den verdifulle sang og musikk nesten over hele Norden." Dette var sterkt sagt, men tankevekkende.

Vi har mye sang og musikk i våre kristne forsamlinger i Norden som er inspirert av moderne rytmisk musikk. Om såkalt "halvpop" skriver Finn Evald:

"Denne stil er det mest ynkværdige man kan tenke seg, den er verken det ene eller det andre. Meget beatmusikk har betydelig kunstnerisk verdi, mens denne musikk virker som forsukret diletanteri. Også her hjemme er denne musikk begynt å gjøre seg gjeldende. Man kan i verste fall frykte at denne musikk og sang langsomt vil undergrave menighetslivet---."

Jeg vil nevne et eksempel på en moderne stil, som har fått en viss inngang i Norge, nemlig Ten Sing.

Ten Sing-bevegelsen består av kristne sang- og musikk-grupper for tenåringer, tilsluttet Norges Kristelige Ungdomsforbund. Her benytter man både kor og orkester. Vanlige instrumenter i orkesteret er bass- og rytmegitar, slagverk, orgel eller piano. En slik sammensetning av instrumenter sier noe om musikkens rytmiske karakter.

Bakgrunnen for Ten Sing er Sing Out-bevegelsen som startet i USA i 1965. Frem til 1967 var bevegelsen tilsluttet Moralsk Opprustning. Sing Out sto for noe nytt innen kristen musikk, idet moderne pop-musikk ble brukt i kristen forkynnelse.

I 1967 kom en gruppe tyske Sing-Out-ungdommer til Bergen, og dette ble starten til den første Ten-Sing- gruppen her i Norge.

Det er sant nok, som det blir hevdet, at vi trenger en fornyelse av kristen sang og musikk. Dette gjelder både tekster og melodier. Men la oss være klar over hva vi er i ferd med å gjøre i den såkalte "fornyelse" som skjer i dag. De kristne forsamlings musikkart kan ikke fornyes ved en musikkform som har røtter tilbake til det afrikanske hedenskap. La oss besinne oss på de alvorlige ord i [2. Kor 6,14-17](#):

"Dra ikke i fremmed åk med vantro! for hva samlag har rettferd med urett, eller hva samfunn har lys med mørke? Og hva samklang er det mellom Kristus og Belial, eller hva lodd og del har en troende med en vantro? Og hva enighet er det mellom Guds tempel og avguder? Vi er jo den levende Guds tempel, som Gud har sagt: Jeg vil bo iblant dem og ferdes iblant dem, og jeg vil være deres Gud, og de skal være mitt folk. Derfor, gå ut fra dem, sier Herren, og rør ikke ved urent, så skal jeg ta imot dere. "

Den moderne beatmusikk gir følelse av desperasjon og håpløshet. Den har inngang "i kjelleren", er det blitt sagt.

Det melder seg da et spørsmål til vår tids musikkskapere og ledere: Hvorfor søke til en musikkart som representerer det primitive og nedbrytende, når kunst og musikk kan stille oss overfor det positive og vakre, ja det sanne?

Ja, hvad er det med den moderne lovsang, som mange hylder - uden at bemærke hvor tom og vildledende den kan være - ja ligefrem være en hindring for vækkelse?

Jan Bygstad skriver således i artiklen ["Den nye sangen"](#) fra 2012:

Lovsangen" som nå brer om seg, kommer først og fremst fra amerikansk påvirkete karismatiske strømninger. Musikken kombinerer som regel to hovedelementer: For det første en sterk grad av sentimentalitet, og for det andre varierende grader av rytmisk kraft. Sentimentaliteten spiller på følelsene, og bevirker oftest at musikken får noe "billig" over seg. Det rytmiske taler til kroppen og "dansefoten", og musikken blir derfor ganske "fysisk". Når sentimentalitet og rytmikk kombineres på denne måten, får en et sterkt suggestivt virkemiddel: Musikken gjør noe med forsamlingen – uavhengig av det tekstlige innholdet. Der skapes en stemning – en "ånd" om man vil – som langt på vei definerer forsamlingen en taler til. For egen del har jeg ved et par anledninger opplevd denne "ånd" som så påtrengende og ubehagelig at jeg har funnet det vanskelig å holde talen jeg var kalt til å holde.

La meg slippe dine larmende sanger! Jeg vil ikke høre på ditt harpespill. ([Amos 5,23](#)) - Ja sådan

taler Amos til Guds eget folk - og samme budskab må gælde Guds folk i dag.

I en [andagt på Shafan](#) uttrykker Eivind Gjerde det sådan: *Det er mange likhetstrekk mellom Amos sin tid og vår. Og det at Guds folk holder på å bli verdsliggjort, kan gi seg forskjellige utslag. I dagens tekstord pekes det spesielt på ett forhold: Den falske og overfladiske gudsyndelse ble ledsaget av larmende sanger. Mange troende sørger over det forfallet som har skjedd innen sangens og musikkens område*

Til Elias kom Gud i en stille susen - *Men etter ilden kom der en stille, sagte susen, og da Elias hørte den, hyllede han sit hoved i sin kappe* - [1Kong 19,11-13](#)

Også i dag kommer Gud til os - ikke i larmende, støjende musisk utfoldelse - Han skriger ikke, han råber ikke, han løfter ikke sin røst i gaderne ([Es 42,2](#)) - men i korsets stilhed, hvor vi lærer en nye sang sl 40,3-4.

Et par tillægssætninger - fra "[En alternativ vei i kristen sang og musikk](#)" af Dag Risdal

Er det mangelen på en klar åndelig erkjennelse av lov og evangelium som er noe av årsaken til at et modernistisk musikkssyn har fått slik en inngang blant kristen ungdom i senere tid?

I vår moderne tid har derimot rytmen og harmoni-elementet fått betydelig overvekt. Dermed forskyves oppmerksomheten bort fra Kristus og i stedet til det menneskelige, kjødelige, dennesidige og følelsesmessige. I stedet for å høre Ordet, fører dette lett til selv-aktivitet.

Der bør det skapes ro i sinnet, for at evangeliet kan bli tatt imot i hjertet.

Om en følger musikkens historie fra gregoriansk sang og frem til vår tid, kan det se ut som at hvor ånden går ut, kommer rytmen inn.

Musikkstilen må understreke budskapet.

Instrumenter som medfører forsterkning av larm, rytme og takt bør utelukkes fra kristne kor!

Djevelen prøver å gripe forstyrrende inn i musikken, enten ved at musikken ikke får understreket teksten eller ved at teksten ikke blir oppfattet i det hele tatt på grunn av høyt støynivå.

Den som en gang har fått smaken på ekte varer, nøyer seg ikke med dårlig erstatning.

«Han la i min munn en ny sang, en lovsang for vår Gud ... » ([Sal 40,3-4](#)).

Da Gudmund Vinskei, skulle skrive ei bok om vekkelsen som gikk over Etiopia, som en Åndens stille susen, gav han boken tittelen "Når trolltromma tagna". Omvendelsen fra hedenskapet førte til en radikal forandring. Larmen fra den ville trommingen, og påkallingen av de onde åndsmakter, ble erstattet med et fortrolig samfunn med den Herre Jesus og en helt ny kurs i livet. De nyomvendte fikk oppleve budskapet i [Es.30,15](#): - *I stillhet og i tillit skal deres styrke være.*

(Fra "[Når trolltromma tagna](#)" af Eivind Flå.

(Kap VII,8 fra "Hyrdekallet i kristen sang og musikk" af Dag Risdal - Nico Forlag 1982 - og et par tilføjelser om musikken. Flere på [artikelloversigten](#) - Shafan 05-11-16)